

ватись після розпаду СРСР. На сьогодні наказне провадження передбачено у цивільних процесуальних кодексах переважної більшості країн – учасниць СНД. Відсутній такий вид спрощеного провадження лише в Туркменістані, де до цього часу діє ЦПК Туркменської РСР, та у Вірменії, де передбачено прискорений розгляд справ, який має певні як спільні, так і відмінні ознаки із наказними провадженнями в інших країнах.

Регулювання наказного провадження в країнах – учасницях СНД хоч і має певні розбіжності, проте дає можливість сформулювати визначення судового наказу, яке б вказувало на всі істотні ознаки цього документа. Так, судовий наказ можна визначати як *судове рішення, прийняте суддею одноособово без виклику сторін і судового розгляду, на задоволення безспірних вимог кредитора про стягнення з боржника грошових коштів або витребування майна*.

Основною ознакою наказного провадження в цивільному процесі у країнах – учасницях СНД є те, що воно має сприяти виконанню безспірних вимог кредитора. Такий підхід надає змогу максимально реалізувати потенціал цього виду спрощеного провадження з метою економії процесуальних засобів. Як правило, ЦПК містять вичерпний перелік вимог, за якими може видаватись судовий наказ. Переважно такі вимоги ґрунтуються на письмовому правочи-

This article examines the demands which may be issued a court order in civil proceedings in Ukraine and CIS countries.

В статье исследуются требования, по которым может издаваться судебный приказ в гражданском судопроизводстве Украины и стран СНГ.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ОСІБ

Лапечук П. І.,

провідний науковий співробітник відділу проблем приватного права НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

У статті розглянуто приватноправові проблеми законотворчої діяльності та шляхи її удосконалення з метою забезпечення цивільних прав осіб.

Ключові слова: цивільні права осіб, законотворчість, об'єкти правового регулювання, публічний захист.

Визначи в Україні найвищою соціальною цінністю людину, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпеку (ст. 3 Конституції України [1]), держава намагається створити для неї гідні умови життєдіяльності. Однією з таких умов є реалізація та охорона приватних прав осіб, а тому слід визначити коло проблем, які існують у законотворчій діяльності як динамічному процесі створення належних нормативно-правових регуляторів у дусі верховенства права.

Основну увагу ми приділяли вивченню питань захисту цивільних прав громадян на природокористування, оскільки ст. 13 Конституції України визначено, що земля, її надра, а також атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

Слід згадати про проект Закону України «Про Загальнодержавну програму використання та охорони земель» (реєстраційний № 3310 від 23.10.2008), який мав на меті прийняття Загальнодержавної програми використання та охорони земель (далі – Програма), що визначає напрями впровадження державної політики, спрямовані на мінімізацію негативного впливу на земельні ресурси, захист

ні, однак у ЦПК України законодавець відійшов від такої концепції і змінив перелік вимог, виключивши з нього ті, які ґрунтуються на письмовому правочині, натомість включивши вимоги, які випливають із окремих видів відносин, як то надання комунальних та телекомунікаційних послуг. При цьому не ставиться умова наявності відповідного письмового договору, що ставить під загрозу права та інтереси споживачів таких послуг. Тому наказне провадження в Україні видається надто звуженим і таким, що не відповідає вимогам процесуальної економії, рівності сторін тощо.

Усунути цей недолік можна повернувши первинну редакцію ст. 96 ЦПК України. В такому разі, якщо постачальник комунальних послуг виконав вимоги чинного законодавства щодо укладення за встановленою формою договорів зі споживачами, стягнення заборгованості з оплати за комунальні послуги так само буде можливим за судовим наказом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. «Про захист прав людини і основоположних свобод»* / Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 270.

2. *Аналіз роботи судів загальної юрисдикції у 2010 р. (за даними судової статистики)* // http://court.gov.ua/sudova_statystyka/4667884568/.

ґрунтів від деградації, забруднення та виснаження, раціональне використання земель, а також визначення головних напрямів дій щодо невиснажливого використання, охорони та відтворення земельних ресурсів.

Проте вивчення і аналіз шляхів і способів розв'язання проблеми, визначеної проектом Програми, засвідчили, що вони не продумані і не обґрунтовані як з економічної, так і організаційної, фінансової, екологічної, правової точок зору. Склалося враження, що автори законопроекту не врахували право приватної власності на землю і конституційне право кожного громадянина вільно і самостійно господарювати на власній землі, а шляхи і способи розв'язання проблеми побудовані виключно на декларативних засадах.

Зокрема, на першому етапі Програмою передбачено «розроблення нормативно-правових актів і документів, необхідних для виконання програми», а на другому – «удосконалення правової та нормативно-технічної бази», тобто передбачається створення завідомо недосконалих актів. Іншим аспектом є фінансування програми, яке має здійснюватися в основному за рахунок коштів землевласників і землекористувачів (за їх згодою), оскільки кошти державного бюджету становлять лише 7 відсотків загальної суми і витратимуться на розробку лише чергових «паперових» заходів.

Тим самим правові норми Програми значно впливають на приватні права осіб, а у разі їх невиконання жодної відповідальності не передбачено. Певне, що за черговими реформаторськими кроками приховуються свідомі обмеження приватних прав осіб. НДІ приватного права і підприємництва було внесено пропозицію про відхилення зазначеного проекту Програми, і, мабуть, це стало одним із аргументів того, що законопроект 07.07.2011 було знято Верховною Радою з розгляду.

Серйозні зауваження виникли до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 23 Кодексу України про надра щодо видобування підземних вод для технологічних потреб» (реєстраційний № 7559 від 13.01.2011).

Проектом зазначеного закону передбачалося внести зміни до статті 23 Кодексу України Про надра, які нададуть змогу, на думку авторів, лише певним надрокористувачам (які мають дозвіл на геологічне вивчення надр, у тому числі дослідно-промислово розробку на видобування корисних копалин) видобувати підземні води без отримання спеціальних дозволів та гірничого відводу, але залежно від їх потреб та об'єму використання води (300 куб. м на добу).

Вивчивши наведені пропозиції, а також стан підземних вод у державі та проблеми водопостачання населення питною водою, відзначимо, що прийняття цього законопроекту, а також прийнятого Закону України «Про внесення змін до статті 23 Кодексу України про надра щодо видобування підземних вод» від 22.12.2010 № 2849-VI порушує конституційні права громадян, а саме, права осіб на рівні умови водокористування.

Враховуючи те, що запаси підземних вод в Україні обмежені, а в південних, східних і лісостепових областях їх обсяги критичні, неконтрольоване їх використання на технологічні та господарські потреби поставить населення, особливо у Луганській, Донецькій, Харківській, Херсонській, Кіровоградській областях, на межу виживання.

Нині майже 1200 населених пунктів, в основному у зазначених областях, частково та повністю забезпечуються привізною питною водою. Отже, якщо, суб'єкти господарювання і громадяни неконтрольовано будуть використовувати 300 куб. м підземних вод на добу, основна маса фізичних осіб не зможе їх використовувати на життєво-необхідні питні потреби.

Звертаємо увагу на те, що з урахуванням територіального фактора концентрація водоспоживання в містах перевищує європейські норми її в селах у 4,1 раза, а стосовно всієї території країни – в 11 разів.

Враховуючи необґрунтованість та шкідливість правових норм щодо використання підземних вод, НДІ приватного права і підприємництва запропоновано відхилити зазначений законопроект, проте нашу думку поки що не враховано, а проект до порядку денного не включено (06.09.2011).

Вважаємо, що прийнятий Верховною Радою України Закон України «Про внесення змін до статті 23 Кодексу України Про надра щодо видобування підземних вод» від 22.12.2010 № 2849-VI [9], до якого подавалися негативні висновки як у минулому, так і поточному році, який дає безконтрольне право землевласникам та землекористувачам в межах наданих їм земельних ділянок без спеціальних дозволів та гірничого відводу видобувати підземні води для власних господарсько-побутових потреб, нецентралізованого та централізова-

ного господарсько-побутового водопостачання, за умови, що продуктивність водозаборів підземних вод не перевищує 300 куб. м на добу, значно ускладнить загальну ситуацію щодо використання підземних вод.

Неконтрольоване буріння свердловин підземних вод, їх використання на будь-які господарські потреби може призвести до виснаження підземних вод, повного їх зникнення у криницях, особливо у сільській місцевості, ускладнить і без того загрозливу ситуацію з водоспоживанням населення якісною питною водою.

Слід зазначити, що такі ситуації ми вже переживали за радянських часів, коли не виважені дії зі зрошенням сільськогосподарських культур за рахунок підземних вод призвели до їх виснаження у південних районах України, особливо у степовому Криму, але завдяки вжитим заходам вдалося уникнути їх остаточного виснаження.

Іншим, не менш важливим питанням є правовий режим об'єктів, які підлягають особливій правовій охороні. Зокрема, був вивчений проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» (щодо дозволу мисливства в зоні антропогенних ландшафтів)» (реєстраційний № 7421 від 02.12.2010) (далі – Проект № 7421), яким передбачалося надання дозволу на мисливство у зонах антропогенних ландшафтів як механізм реалізації права Українського народу користування природними ресурсами України.

Слід зазначити, що останніми змінами до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» (Закон України № 1826-VI від 21.01.2010) вдосконалено порядок створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду та врегульовано питання щодо порядку здійснення природоохоронних заходів з моменту створення установи та об'єкта природно-заповідного фонду; посилено систему державного контролю у сфері додержання вимог до режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду; вдосконалено організацію функціонування природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, регіональних ландшафтних парків, ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків, інших установ природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, здійснено природоохоронні заходи тощо.

Проте, автори Проекту № 7421, у свою чергу, намагалися під реалізацією права Українського народу користуватися природними ресурсами змінити вдосконалений режим природно-заповідного фонду України, який полягає в особливій охороні, навіть не оцінивши результату попередніх змін.

Так, біосферні заповідники (яких в Україні лише чотири) включаються в установленому порядку до Всесвітньої мережі біосферних резерватів у рамках програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера». Натомість у законопроекті з позиціонуванням мисливства як «засобу для життя» передбачалося дозвіл мисливства в зонах антропогенних ландшафтів, які є частиною структури території біосферного заповідника, на території якого забороняється будь-яка господарська та інша діяльність, що суперечить цільовому призначенню заповідника, порушує природний розвиток процесів та явищ або створює загрозу шкідливого впливу на його природні комплекси та об'єкти.

Таким чином, зазначеним законопроектом нівелюється сама мета створення природно-заповідного фонду – охоро-

на та ефективне його використання, збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу. Наукова позиція щодо цього законопроекту була очевидною – законопроект підлягав відхиленню, а 03.03.2011 саме таке рішення і прийняв парламент.

У продовження думки про особливості правового режиму окремих об'єктів, слід згадати про проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Червону книгу України» (щодо посилення заходів з охорони рідкісних видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України)» (реєстраційний № 6472 від 02.06.2010)

Запропонований законопроект був спрямований на вдосконалення заходів з охорони рідкісних видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, а його завдання – посилення охорони рідкісних видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України.

Зазначене доповнення мало відбутися відповідно до списків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (Конвенція СІТЕС) [2].

Вивчивши законопроект, співробітники НДІ приватного права і підприємництва звернули увагу на те, що відповідно до ст. 2. Закону України «Про Червону книгу України» завданням законодавства про Червону книгу України є регулювання суспільних відносин у сфері охорони, використання та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, з метою попередження зникнення таких видів із природи, забезпечення збереження їх генофонду.

Натомість мета Конвенції СІТЕС полягає у гарантуванні того, щоб міжнародна торгівля дикими тваринами і рослинами не створювала загрози їх виживанню, а сам договір надає різні ступені захисту для понад 33000 видів тварин і рослин. Таким чином, Закон України «Про Червону книгу України» [17] та Конвенція СІТЕС мають різні предмети правового регулювання, а запропоновані зміни призведуть до негативних наслідків.

Так, внесення об'єктів тваринного світу, які в Конвенції СІТЕС мають визначення «зразок» (п. б ст. 1), призведе до того, що будь-яка реалізація на території України продуктів тваринного та рослинного світу (осетрова ікра, деревина тощо) буде незаконною, що лише стимулюватиме знищення окремих видів рослин та тварин і посилить браконьєрство.

Отже, положення цього законопроекту не витримують жодної критики, оскільки Червона книга України охороняє види тварин та рослин, а не їх частини та похідну від них продукцію. Як результат, не розмежовані об'єкти, які підлягають державній охороні, та об'єкти, які перебувають у цивільному обороті. Таким чином, з остаточного висновку слідує, що наведений законопроект необхідно повернути на доопрацювання, що і було зроблено 01.03.2011.

Попередній законопроект розроблявся як спосіб імплементації окремих міжнародних норм у національне законодавство. Проте, здійснюючи подібне удосконалення, слід звернути особливу увагу на чинне нормативно-правове регулювання правових відносин в Україні.

Так, проектом Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про мисливське господарство та полю-

вання» (щодо покращення охорони деяких видів тварин, внесених до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі) (реєстраційний № 4628 від 24.09.2009) передбачалося включення рідкісних видів птахів, які підлягають повній охороні згідно з додатком II «Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі», вилученням зі ст. 33 Закону вовка, грака, сойки і сороки щодо їх відстрілу та відлову.

Розглянувши законопроект, звернемо увагу на те, що Законом України «Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі» від 29 жовтня 1996 року № 436/96-ВР [15] допускається в обмежувальній кількості за умов відповідного контролю вибіркоче регулювання чисельності вовків з метою запобігання негативному впливу їх на популяції інших видів, серйозній шкоді худобі та іншим об'єктам власності.

Таким чином, з огляду на чинне регулювання ст. 33 Закону України «Про мисливське господарство та полювання» [11] такий відстріл вовка здійснюється відповідно до застережень, зроблених Україною до Конвенції 1979 року. Інші ж види птахів (лебідь-кликун, кам'янушка, козарки та інші), визначені проектом вказаного закону (у абз. 2 ст. 19), підлягають особливій охороні, а тому не можуть бути включені до об'єктів полювання, як це зроблено у проекті, що суперечить його меті.

На нашу думку, проект підлягав доопрацюванню, адже автор не розмежував об'єкти тваринного світу, які підлягають охороні, а які є об'єктами полювання, а підстава законодавчої ініціативи не відповідає її предмету. Врешті-решт, проект 12.05.2011 було відхилено.

Окрім аналізу приватноправових законопроектів співробітники НДІ приватного права і підприємництва також вивчили і проекти, що мають публічно-правовий вплив на охорону навколишнього природного середовища та можуть вплинути на цивільні права та обов'язки природокористувачів.

Прикладом удосконалення публічного впливу на захист громадян є проект Закону України «Про техногенну безпеку» (реєстраційний № 8346 від 06.04.2011), предметом якого є забезпечення на території держави умов найбільш безпечного проживання людини, захисту її життя та здоров'я і довкілля від шкідливого впливу техногенно-небезпечних об'єктів, визначення основних правових, економічних та організаційних засад забезпечення техногенної безпеки, регулювання відносин між суб'єктами господарювання, у власності чи користуванні яких знаходяться об'єкти підвищеної небезпеки та потенційно небезпечні об'єкти, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, їх повноваження, іншими фізичними та юридичними особами незалежно від виду їх діяльності та форм власності, і порядок діяльності у цій сфері.

Метою прийняття та головним його завданням є законодавче визначення основних засад техногенної безпеки, державного нагляду та експертної діяльності у сфері техногенної безпеки.

Проте авторами законопроекту не було визначено співвідношення предметного регулювання цього проекту з чинними законами України «Про правові засади

цивільного захисту» [18], «Про об'єкти підвищеної небезпеки» [13] та іншими.

При визначенні поняття «техногенно-небезпечний об'єкт» використовується його заміна поняттями «потенційно небезпечні об'єкти», «об'єкти підвищеної небезпеки» та «небезпечні території», що породжує складність його розуміння та створює бланкетність норми.

Крім того, наведений законопроект мав впливати і на права та обов'язки суб'єктів господарювання у сфері забезпечення техногенної безпеки (ст. 43) і передбачати: укладення угод на постійне обслуговування державними аварійно-рятувальними службами об'єктів та окремих територій, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України (п. 13); створення матеріальних та фінансових резервів для попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного характеру (п. 15). У першому випадку цей обов'язок не співвідноситься з обов'язками відповідних державних органів та служб, які утримуються за рахунок державного бюджету, а у другому випадку – немає критерію визначення розміру описаного резерву. В цілому ці обов'язки спричинять зловживання з боку органів державної влади, їх комерціалізацію та необгрунтованість здійснення витрат суб'єктів господарювання.

Окремо зупинимось на змінах до чинного законодавства, які пропонуються законопроектом. Так, викликають занепокоєння зміни до Закону України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» [10], оскільки проектом передбачено передавати захисні споруди в оренду у мирний час (ст. 10) (але ж проект і розрахований на мирний час), то втрачається сенс такої передачі. Крім того, передбачається організація виконання заходів щодо утримання та використання захисних споруд, їх облік на державних та комунальних підприємствах (ст. 31), однак не зрозумілий такий самий облік та необхідність захисту на приватних підприємствах, оскільки саме останні за кількістю значно переважають державні та комунальні.

Таким чином, законопроект містить суттєві недоліки, які можуть порушити суб'єктивні права осіб та внести колізії у правове регулювання у сфері техногенної безпеки, а також призведуть до комерціалізації державних органів та збільшення можливості до зловживань з боку посадових та службових осіб. У законопроекті також немає чіткої позиції щодо предметності регулювання. Зважаючи на викладене, ми внесли пропозицію щодо суттєвого доопрацювання цього законопроекту.

Окрім публічного впливу на охорону екологічних прав громадян на сьогодні набуває актуальності діяльність громадських формувань як інституту громадянського суспільства.

У проекті Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (щодо захисту екологічних прав громадян)» (реєстраційний № 7393 від 22.11.2010), на думку авторів, передбачалося значною мірою розширити та доповнити екологічні права громадян України, гарантувати їх захист, посилити роль громадських інспекторів з охорони навколишнього природного середовища шляхом введення нових та вдосконалення чинних положень у ст. 3, 9, 10, 21, 36, 60 Закону.

Відповідно до положень Конституції в Україні визначається та діє принцип верховенства права (ст. 8), а

правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством (ст. 19).

Таким чином, в Основному Законі вже врегульовано положення щодо захисту не лише екологічних, а й інших прав громадян, а також встановлено принципи правопорядку та законності в Україні. Доповнення ж Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» словами «законність та правопорядок у сфері охорони навколишнього природного середовища» з точки зору юридичної техніки є недоцільним та призводить до словоблуддя та зайвого повторення вже закріплених норм.

Пропозиції щодо зміни у ст. 10, 21 Закону стосовно розширення прав громадських організацій є недосконалими, оскільки на сьогодні відсутній правовий механізм реалізації екологічних прав громадян громадськими об'єднаннями у галузі охорони навколишнього природного середовища, які не є їх членами, зокрема, щодо звернення таких організацій до суду для захисту громадських (публічних) прав та інтересів.

Крім того, доповнення ст. 36 Закону щодо розширення законодавчих прав громадських інспекторів з охорони навколишнього природного середовища (особливо щодо вилучення знярядь та продукції), а також надання їм адміністративних повноважень, які повинні належати виключно органам державної влади та їх посадовим особам, призведе до зловживань з їх боку, анархії та свавілля при здійсненні екологічного контролю.

На нашу думку, законопроект не актуальний та підлягає відхиленню, оскільки не стосується захисту екологічних прав громадян та їх громадських об'єднань, що і було здійснено 14.03.2011.

Насамкінець, слід звернути увагу на найвагомішу проблему, яка виникає при створенні законодавчих актів, – предмет приватного права: особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників та принципи приватного права, які знайшли своє відображення у ст. 3 Цивільного кодексу України: 1) неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини; 2) неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом; 3) свобода договору; 4) свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом; 5) судовий захист цивільного права та інтересу; 6) справедливість, добросовісність та розумність [6].

Предмет та принципи цивільного права є не лише ознаками, що надають змогу відокремити цю галузь права від інших, а й механізмами, фундаментом участі осіб у приватних відносинах, а тому прийняття нормативно-правових актів, які не узгоджуються з наведеними вище положеннями, є недопустимим.

Наприклад, надаючи висновки та пропозиції до проекту Закону України «Про громадські організації» (реєстраційний № 7262-1), що був прийнятий у першому читанні 17.05.2011, зверталася увага, що слід детальніше визначити права та обов'язки громадських організацій без статусу юридичної особи. Так, у законопроекті, як і чинному Законі України «Про об'єднання громадян», існує лише вказівка на можливість та порядок їх створення. Тим самим відсутність інших положень фактично виключає їх

здатність бути учасниками правовідносин, оскільки чинне законодавство слідує шляхом визнання суб'єктами правовідносин лише осіб (фізичних та юридичних). Як результат, громадські формування, які не матимуть статусу юридичних осіб, за відсутності визначення кола їх приватних прав та обов'язків породжуватимуть юридичну нерівність учасників приватних відносин.

Окрім описаних проблем, які впливають на якість законотворчої діяльності, варто було б відмітити і окремі аспекти, що можуть вплинути на ефективність охорони приватних прав осіб. Так, заслуговують на увагу проблеми структурованості нормативно-правового акта, питання нормотворчої техніки, залучення громадськості до обговорення, які часом залишаються поза увагою суб'єктів законодавчої ініціативи.

На нашу думку, для уникнення можливих колізій, прогалин чи обмежень у приватних правах осіб слід вирішувати також питання систематизації нормативно-правових актів, а не вносити десятки доповнень та поправок до чинних кодифікованих актів. Крім того, доцільно з урахуванням наукових розробок та практичних рекомендацій створити концепцію розвитку приватного законодавства, яка визначить пріоритети розвитку галузі та межі законодавчого регулювання приватних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (Конвенція

The article deals with problems legislative activity in private law and ways of improving it to ensure the persons' civil rights.

В статье рассматриваются частноправовые проблемы законотворческой деятельности и пути её усовершенствования с целью обеспечения гражданских прав лиц.

ЦИВІЛЬНА ПРАВОЗДАТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЯК ОЗНАКА УЧАСНИКА ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН

Кочин В. В.,

*молодший науковий співробітник відділу проблем приватного права
НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України*

У статті розглядаються проблеми, пов'язані з наданням юридичним особам загальної (універсальної) правоздатності, а також розкриваються питання спеціальних прав та обов'язків, пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності.

Ключові слова: юридична особа приватного права, правоздатність, спеціальна правосуб'єктність.

Цивільне право є тією галуззю права, яка регулює, певне, щонайширше коло суспільних відносин. На сьогодні можуть виникати запитання стосовно співвідношення цивільного права та цивільного законодавства, необхідності виділення в окремі кодифіковані акти норм житлового, сімейного права, а також здійснення правового регулювання суміжних галузей, таких як земельне, трудове, природоресурсне право.

Однак до наукового та практичного вирішення таких проблем як дуалізм у приватному праві, відмирання «старих» та окреслення нових категорій, інститутів та підгалузей предмет цивільного права залишатиметься окресленим лише особистими немайновими та майновими відносинами. Ці фундаментальні відносини і повинні бути предметом традиційного цивільного права, незважаючи на динамічний розвиток його інститутів.

СІТЕС) 03.03.1973 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=%39%39%35%5F%31%32%39>.

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

4. Закон України «Про внесення змін до статті 23 Кодексу України про надра щодо видобування підземних вод» від 22.12.2010 № 2849-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 27. – Ст. 232.

5. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» від 08.06.2000 № 1809-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 337

6. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 № 1478-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 18. – Ст. 132

7. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 18.01.2001 № 2245-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 15. – Ст. 73

8. Закон України «Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі» від 29 жовтня 1996 року № 436/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 50. – Ст. 278.

9. Закон України «Про Червону книгу України» від 07.02.2002 № 3055-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 30. – Ст. 201

10. Закону України «Про правові засади цивільного захисту» від 24.06.2004 № 1859-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 39. Ст. 488. – С.1498.

До інститутів, що піддаються змінам відповідно до потреб часу, без сумніву, можна долучити інститут юридичної особи, який, з одного боку, покликаний брати участь у суто цивільних відносинах, з іншого – як у приватних, так і публічних при здійсненні підприємницької (комерційної господарської) діяльності. В останньому випадку проявляється подвійність чинного правового регулювання, що породжує неоднозначність поглядів на правосуб'єктність цих учасників відносин.

У межах окресленої статті здійснюється спроба визначити необхідність закріпленого у ЦК України положення про загальну (універсальну) цивільну правоздатність юридичних осіб приватного права та пояснити, у чому полягає сукупність їх спеціальних прав та обов'язків, які виходять за межі приватноправового регулювання.